

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ

ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної роботи

Сергій Слободян
Сергій СЛОБОДЯН

***РОБОЧА ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
PROGRAM OF THE INTERNSHIP
IN THE ENGLISH AND UKRAINIAN LANGUAGES***

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

тип дисципліни _____ обов'язкова _____

мова викладання _____ українська _____

Робоча програма виробничої практики з української мови та англійської мови скерована на підготовку фахівців галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), освітньої програми «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))».

6 » травня 2025 р. 12 с.

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри української мови, літератури та методики навчання

Проект робочої програми виробничої практики з української мови та англійської мови узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант

Інна РОДІОНОВА

Проект робочої програми виробничої практики з української мови та англійської мови розглянуто на засіданні кафедри української мови, літератури та методики навчання
Протокол № 5 від « 6 » травня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри

Лілія РУСКУЛІС

Проект робочої програми виробничої практики з української мови та англійської мови розглянуто Навчально-методичною комісією філологічного факультету
Протокол № 5 від « 13 » травня 2025 р.

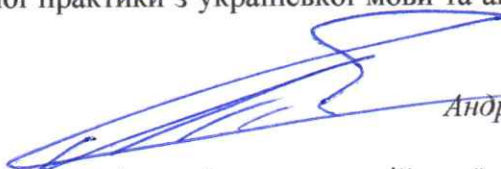
Голова

Лілія РУСКУЛІС

Проект робочої програми виробничої практики з української мови та англійської мови погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій ЛАБАРТКАВА

Робочу програму виробничої практики з української мови та англійської мови затверджено Навчально-методичною радою НУК
Протокол № 5 від « 21 » травня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

© Рускуліс Л. В., 2025

Анотація

Виробнича практика з української мови і англійської мови є обов'язковим складником підготовки здобувача вищої освіти за I (бакалаврським) рівнем. Вона є підсумком засвоєння теоретичних основ лінгвістичних дисциплін, будучи завершальним етапом у його становленні як потенційного працівника середнього навчального закладу. Організована відповідно до всіх вимог, що висунуто до такої форми роботи, практика допомагає зрозуміти студентові правильність вибору професії, виховує повагу до неї, стимулює до самовдосконалення й самоосвіти; розвиває креативні здібності; знайомить зі специфікою організації діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів; формує потребу запроваджувати в освітній процес ІКТ; сприяє розвитку дослідницьких умінь студента.

Ключові слова: *виробнича практика, лінгвістичні основи, учитель, організація діяльності закладів освіти, урок, типи уроків.*

Abstract

Practical training in Ukrainian and English is a mandatory component of the preparation of a higher education applicant at the 1st (bachelor's) level. It is the result of mastering the theoretical foundations of linguistic disciplines, being the final stage in his development as a potential employee of a secondary educational institution. Organized in accordance with all the requirements for this form of work, the internship helps students understand the right choice of profession, fosters respect for it, encourages self-improvement and self-education; develops creativity; introduces the specifics of organizing the activities of modern secondary schools; forms the need to introduce ICT into the educational process; and promotes the development of students' research skills.

Keywords: *industrial practice, linguistic foundations, teacher, organization of educational institutions, lesson, types of lessons.*

ЗМІСТ

<i>Вступ.....</i>	<i>5</i>
<i>1. Мета та завдання практики.....</i>	<i>6</i>
<i>2. Передумови практики.....</i>	<i>6</i>
<i>3. Очікувані результати практики.....</i>	<i>6</i>
<i>4. Зміст фольклорної практики.....</i>	<i>7</i>
<i>5. Форми й методи контролю.....</i>	<i>9</i>
<i>6. Вимоги до звіту</i>	<i>10</i>
<i>7. Рекомендовані джерела інформації.....</i>	<i>10</i>

ВСТУП

Виробнича педагогічна практика (IV курс) є невід'ємною частиною освітнього процесу. Ефективність її полягає в тому, що майбутні вчителі української мови мають змогу не тільки перевірити власний рівень володіння теоретичними основами лінгвістичної теорії, а й поглибити його. У них розвивається зацікавлення й мотивація в процесі підготовки, моделювання й проведення уроків, у виголошуванні виступів перед учнями й у позакласній діяльності.

Організація й проведення практики підпорядковані низці принципів: зв'язок із життям і відповідність вимогам сучасної парадигми освіти; системність і безперервність, міждисциплінарний узаємозв'язок; поєднання навчальної та позакласної роботи (виконання обов'язків учителя-предметника й класного керівника); індивідуально зорієнтований та індивідуальний підхід до системи організації й проведення педагогічної практики. Урахування їх дає змогу наблизити практику до реальних умов фахової діяльності в школі, по-новому осмислити обрану професію вчителя, вдосконалити вміння й навички, здобуті під час засвоєння інформаційного обсягу навчальних предметів. Чільне значення має теоретична підготовка студента, щоб він зміг на високому науково- педагогічному рівні планувати й упроваджувати власну педагогічну діяльність; здобув навички самостійного опрацювання передового педагогічного досвіду й на основі цього приймав власні рішення; вільно орієнтувався в науково- методичному професійному інформаційному просторі. Підготовка до практики передбачає ґрунтовну підготовку майбутнього вчителя, який знає психологічні особливості учня, здатний до урізноманітнення освітнього процесу, вміє дібрати різноманітні підходи, що забезпечують формування системи організаційних і дидактичних засобів, а також специфіку роботи з учнями з різним рівнем підготовки, посиливши культурологічний підхід до навчання, формуючи інтегровані професійні уміння та навички, а отже, підняти на вищий щабель якість педагогічної практики.

Отже, практика є обов'язковим складником підготовки здобувача вищої освіти за I (бакалаврським) рівнем. Вона є підсумком засвоєння теоретичних основ лінгвістичних дисциплін, будучи завершальним етапом у його становленні як потенційного працівника середнього навчального закладу. Організована відповідно до всіх вимог, що висунуто до такої форми роботи, практика допомагає зрозуміти студентів правильність вибору професії, виховує повагу до неї, стимулює до самовдосконалення й самоосвіти; розвиває креативні здібності; знайомить зі специфікою організації діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів; формує потребу запроваджувати в освітній процес ІКТ; сприяє розвитку дослідницьких умінь студента.

Педагогічна практика базується на знаннях, уміннях та навичках, засвоєних під час вивчення дисциплін циклу загальної та професійної підготовки: «Сучасна українська літературна мова в т. ч. Українська діалектологія», «Історія української мови (в т. ч. Старослов'янська мова, Історична граматики української мови, Історія української літературної мови)», «Стилістика української мови», «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)», «Психологія (загальна та вікова)», «Анатомія та фізіологія», «Академічна доброчесність», «Методика навчання української мови і літератури», «Методика навчання англійської мови».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики:

Виробнича практика з української мови та англійської мови полягає у формуванні низки компетентностей:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною (англійською) мовою.

ФК 8. Здатність до організації та проведення виховної роботи в закладах освіти; усвідомлення і практичне використання законів, закономірностей, принципів, технологій, традиційних й інноваційних методів у процесі здійснення педагогічного керівництва вихованням здобувачів освіти.

ФК 9. Здатність здійснювати педагогічну діяльність у системі загальної середньої освіти, володіти педагогічною майстерністю, педагогічною технікою та ін. професійними вміннями.

ФК 10. Здатність організовувати освітній процес у закладах освіти з використанням сучасних, науково обґрунтованих, традиційних та інноваційних технологій, методів, прийомів, засобів; створювати сприятливі умови для розвитку, навчання й виховання здобувачів освіти.

2. ПЕРЕДУМОВИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами виробничої практики з української мови та англійської мови є курси: психолого-педагогічного спрямування «Вступ до професії вчителя-філолога», «Педагогіка», «Психологія», «Методика виховної роботи», «Педагогічна творчість», «Методика навчання української мови і літератури», які уможливають засвоєння загальних питань методики навчання української мови і літератури; мовно-літературного циклу «Сучасна українська літературна мова (в т. ч. Українська діалектологія, Історія української мови)», «Історія української та зарубіжної літератури (в т. ч. Фольклор)», «Загальне мовознавство», «Теоретичні проблеми літературознавства», що забезпечує з'ясування лінгвістичних / літературознавчих основ шкільного курсу української мови / літератури; «Академічна доброчесність», що є міждисциплінарним.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 1. Знати й розуміти предметну галузь професійної діяльності; мати сформовані уявлення про спеціальність і кваліфікацію філолога, особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації української школи і входження у загальноєвропейський освітній простір.

ПРН 8. Добирати і застосовувати оптимальні методи виховання з урахуванням рівня розвитку, індивідуально-психологічних та вікових особливостей учнів; здійснювати корекцію поведінки учнів й попереджати конфліктні ситуації.

ПРН 9. Упроваджувати комунікативну стратегію, тактику й техніку взаємодії з учасниками освітнього процесу, організовувати їхню спільну діяльність для підвищення педагогічної майстерності.

ПРН 13. Уміти організувати навчальний процес у закладі загальної середньої освіти й реалізувати професійно-практичні засади навчання української мови літератури; здійснювати педагогічну діяльність в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти в Україні.

ПРН 14. Володіти англійською мовою (на рівні B2), зокрема мовленнєвою діяльністю в основних її видах (говорінні, аудіюванні, читанні та письмі); використовувати різні форми й види комунікації в освітній діяльності; знати дидактичні засади навчання іноземної мови.

4. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Етапи практики:

Початковий. Підготовка до педагогічної практики становить систему, на формування якої впливають: рівень засвоєння сукупності лінгвістичних знань (вивчення теорії мовознавчих курсів), психологічні чинники (озброєння знаннями з вікової психології), дидактичні та методичні засади й показники вироблення низки практичних умінь і навичок: проаналізувати матеріал до уроку мови, врахувавши необхідні критерії відповідно до його типу; провести урок у шкільній аудиторії, дотримуючись необхідних вимог (засвоєння основ педагогіки й лінгводидактики); дібрати засоби навчання.

Перший етап: проведення настановчої конференції в університеті, на якій студенти вивчають програму та план практики; проведення настановної конференції в школі, де адміністрація школи й учителі знайомляться з програмою практики, а студенти – зі статутом школи, її внутрішнім розпорядком, навчальним планом, планом роботи на рік, планом методичного об'єднання, розкладом, класами, класними керівниками, учителями, адміністрацією. Протягом першого тижня студенти вивчають документацію, що стосується організації освітнього процесу (плани роботи вчителів української мови, класних керівників, класні журнали, план роботи методичного кабінету тощо); ознайомлюються з матеріально-технічною базою – кабінет української мови і літератури, методичний кабінет; відвідують усі уроки в закріпленому класі. Складання індивідуального плану-графіка.

Основний. На цьому етапі студенти відвідують уроки вчителя-предметника з метою вивчення його досвіду роботи; складають плани-конспекти уроків з української мови, аналізуючи лінгвістичні основи певного мовного явища, проводять пробні й залікові уроки, обговорюють їх із методистом і студентами; відвідують показові уроки інших студентів-практикантів; готують звітну документацію про проходження виробничої практики у школі. Реалізація етапу відбувається з урахуванням компонентів, зображених на рис.:

Кожен із запропонованих компонентів передбачає виконання певних завдань, а саме:

1. *Навчальний компонент:* аналіз уроків, проведених учителем української мови; складання планів-конспектів уроків та їх аналіз із учителем-методистом і керівником від ЗВО; самостійне проведення пробних і залікових уроків; відвідування, аналіз й обговорення уроків, проведених іншими студентами.

2. *Інноваційно-пошуковий компонент:* аналіз наукової, науково-методичної й методичної літератури з метою удосконалення процесу навчання; розроблення власних методик викладання української мови в школі; упровадження ІКТ.

3. *Психолого-педагогічний компонент:* вивчення психологічного портрету класу; виявлення позитивних сторін і труднощів у питаннях організації класу, ставлення до навчання й поведінка.

4. *Методичний компонент:* участь у роботі педагогічної ради школи, в методоб'єднаннях, відвідування занять на курсах підвищення кваліфікації вчителів.

Структура уроку – чіткий план, що учитель добре й завчасно продумав, і який характеризують його складові елементи (з яких частин складається);

послідовність (порядок розміщення частин), зв'язність (логічно пов'язані частини); сукупність різних варіантів узаємодії між елементами уроку, що виникає в процесі навчання й забезпечує його цілеспрямовану дієвість; чіткий послідовний, продуманий, спроектований і складений учителем план проведення навчального заняття, спрямований на досягнення мети уроку, цільових завдань у процесі навчально-комунікативної суб'єкт-суб'єктної співпраці на уроці; структура уроку повинна відображати не стільки зовнішні прояви діяльності вчителя й учнів, скільки сутність процесів, із якими пов'язана методична творчість учителя й активна навчально-пізнавальна діяльність учнів. Урок повинен відображати логіку засвоєння його змісту та керівництво вчителем цією роботою, досягнення мети через систему дидактичних завдань (Таблиці 1, 2).

Структурні етапи уроку: *організація класу* (забезпечує позитивний психологічний мікроклімат); *мотивація навчання* (покликана пробудити інтерес до теми); *перевірка домашнього завдання* (визначає рівень набутої компетентності); *актуалізація опорних знань* (відтворює необхідні знання для вивчення нової теми); *цільовизначення* (повідомлення теми й мети уроку); *пояснення нового матеріалу* (ознайомлення з лінгвістичною теорією); *опитування* (індивідуальне; фронтальне; укрупнене); *пояснення домашнього завдання* (з інструктажем). Уроки не можна будувати за однією й тією ж схемою, оскільки одноманітність набридає учням, зникає інтерес до навчання. Вибір структури, як і типу уроку, пов'язаний із його метою, характером навчального матеріалу та ступенем підготовки учнів.

У практиці шкіл упроваджуються нестандартні уроки – навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену), гнучку, нетривіальну будову, своєрідно спроектовані структурні етапи й оригінальний інноваційний лінгводидактичний інструментарій (методи, прийоми, засоби).

Права студентів-практикантів

1.Звертатися до керівника від бази практики, викладачів кафедри української мови і літератури з усіх питань організації виробничої практики.

2.Брати участь у всіх заходах, що проводяться в ЗЗСО (педагогічні ради, семінари, конференції тощо).

3.Користуватися бібліотеками, веб сайтами, навчально-методичними посібниками ЗЗСО та ЗВО.

Обов'язки студентів-практикантів

1.Виконувати правила внутрішнього розпорядку ЗЗСО, до якого студента прикріплено.

2.Дотримуватися професійно-педагогічної етики.

3.Відповідально виконувати всі завдання, передбачені програмою практики.

4.Ретельно готуватися до всіх уроків української мови.

5.Пакет звітної документації, передбачений програмою практики, оформити належним чином та здати керівнику практики.

Обов'язки керівника практики:

1.Підготовка наказу про проведення практики, в якому передбачено розподіл студентів за школами й визначення групового керівника практики.

2.Контроль за роботою методистів (групових керівників практики).

3.Організація та проведення настановчої та підсумкової конференцій.

Обов'язки методистів від кафедри:

1.Здійснюють керівництво практикою.

2.Розподіляють студентів (разом із керівництвом ЗЗСО, учителем-

предметником) за класами.

3.Консультують щодо складання конспекту уроку української мови, обговорюють проведені уроки.

4.Перевіряють та затверджують плани-конспекти уроків, розроблених студентами.

5.Беруть участь в організації та проведенні настановчої й підсумкової конференцій, готуючи студентів до виступів та репрезентації матеріалів практики.

6.Готує характеристику на студента-практиканта.

5. ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюють викладачі-керівники практики з фаху, які а) перевіряють конспекти уроків, план виховного заходу, наочний супровід уроків й проводять консультації; б) відвідують показові уроки студента-практиканта; в) перевіряють звітну документацію та пропонують оцінку.

Основна форма підсумкового контролю проходження студентами практики – підсумкова конференція, яка проводиться упродовж тижня після закінчення практики. Під час конференції студенти діляться враженнями про перебіг практики, наголошуючи на позитивні й негативні її сторони, репрезентують напрацьований дидактичний матеріал, фото звіти та інші матеріали. Керівники практики підбивають її підсумки й оголошують попередні оцінки.

Формою підсумкового контролю є залік, на який студент повинен представити увесь перелік документів, передбачених програмою практики. Комісія приймає залік у терміни, що визначені наказом про практику. Диференційована оцінка за виробничу практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, індивідуальний навчальний план студента. У разі отримання незадовільної оцінки під час складання заліку студент має можливість повторного складання за умови доопрацювання звіту й індивідуального завдання. Складання заліку, а також перескладання академічної заборгованості проводиться в установлений термін.

Критерії оцінювання

«відмінно» завдання практики виконано в повному обсязі; звіт містить необхідні структурні елементи, оформлено належним чином, подано у встановлений термін. Відео-, аудіо-, фотоматеріали та інші підтверджуючі ілюстрації представлено в достатній кількості. Надано вичерпну інформацію щодо досліджуваного населеного пункту та інформаторів.;

«добре» завдання виконано правильно, але недостатньо повно. Звіт подано керівнику в установлений термін, проте текст містить окремі невідповідності: неточно представлено біографії інформаторів чи видатних мешканців, відсутні фотоілюстрації.;

«задовільно» звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента, в ході виконання завдань допускалися помилки, замало чи неточно зафіксовано інформацію про духовну й матеріальну культуру району.;

«незадовільно» більшість завдань невиконано. Звітну документацію оформлено з суттєвими помилками. Немає відео-, аудіо-, фотоматеріалів.

Система оцінювання та, за наявності, таблиця розподілу оцінок

Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-point scale of the University	Оцінка за шкалою ЄКТС / Grade according to ECTS scale
90-100 (творчий рівень) / (creative level)	A (відмінно) / (excellent)
82-89 (високий рівень) / (high level)	B (дуже добре) / (very good)
74-81 (добрий рівень) / (good level)	C (добре) / (good)
64-73 (середній рівень) / (average level)	D (посередньо) / (average)
60-63 (задовільний рівень) / (satisfactory level)	E (достатньо) / (satisfactory)
35-59 (низький рівень) / (low level)	FX (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility of repassing the exam)
1-34 (незадовільний рівень) / (unsatisfactory level)	F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням) / (unsatisfactory with the compulsory revision of the course)

6. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Звіт охоплює такі види документів:

1. Щоденник практики з характеристикою й оцінкою роботи студента.
2. Звіт із практики.
3. Плани-конспекти залікових уроків (не менше п'яти), підписані вчителем і викладачем-керівником практики з фаху.
4. Аналіз двох із відвіданих уроків зі спеціальності, проведених учителем.
5. Аналіз двох із відвіданих уроків зі спеціальності, проведених студентом.
6. Наочність, дидактичний матеріал.
7. Сценарій позакласного заходу з української мови.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
2. Дороз В. Д. Методика викладання української мови у вищій школі: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 176 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Закон України «Про вищу освіту»
URL <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназіях: навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. К.: Ленвіт, 2000. 272 с.
7. Кучерук О. Методологічні засади особистісно орієнтованої лінгводидактики.

Українська мова і література в школі. 013. № 6. С. 20-24.

8. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2004. 400 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
10. Рускуліс Л. Бібліографічний гід: методичний каталог із лінгводидактики: метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2020. 147 с.
11. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: В. Д. «Ін Юре», 2008. 112 с.
12. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, рисунках та коментарях: навч. посіб. Миколаїв – Одеса: Видавництво ТОВ Лерадрук, 2022. 202с.
13. Словник-довідник з української лінгводидакти: навч. посіб. / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. 320 с.

Допоміжна література

1. Бакум З. П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 338 с.
2. Біляєв О., Скуратівський Л., Шелехова Г. Концепція навчання державної мови в школах України. *Дивослово*. 1996. № 1. С. 16-21.
3. Біляєв О.М. Сучасний урок української мови. К.: Рад. школа, 1981. 176 с.
4. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2004. 362 с.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
6. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Захлюпана Н. М., Кочан І. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 250 с.
9. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в середній школі: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.
10. Кучеренко І. А., Мамчур Л. І. Українська мова: шляхи розвитку професійної мовнокомунікативної компетентності: навч. посіб. для студ. Умань: Софія, 2010. 139 с.
11. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 449 с.
12. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня

- «магістр». К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.
13. Нікітіна А. В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навч.-метод. посіб. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 375 с.
 14. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. К.: Генеза, 2014. 368 с.
 15. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку української мови: навч. посіб. / Н. М. Остапенко, Т. В. Симоненко, В. М. Руденко. КЦ «Академія», 2001. 248 с.
 16. Пентиліук М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 15–20.
 17. Пентиліук М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.